

Kaitseministri määruse „Kaitseministri määruste muutmine seoses sõjaväerelvade kasutamise tingimuste täpsustamisega” eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse kahte kaitseministri määrust. Esiteks muudetakse määrust, millega on kehtestatud sõjaväerelva, selle laskemoona ja lahingumoonna käitlemise ning üleandmise kord (edaspidi *määrus nr 9*).¹ Teiseks muudetakse kaitseministri määrust, milles sätestatakse Kaitseliidu relva, mida ei loeta sõjarelvaks relvaseaduse (edaspidi *RelvS*) tähenduses, käitlemise ja kasutamise nõuded².

Käesolev eelnõu käsitleb nii sõjaväerelva kasutada andmise tingimuste täpsustamist kui ka selle kandmise õigust tõendavate dokumentide loetelu täiendamist. Muudatusega täpsustatakse, kellele ja millistel tingimustel on võimalik käsitulirelva kasutada anda. Eelnõus kavandatud muudatuste jõustumisel on 16- ja 17- aastastel õpilastel ning Kaitseliidu noorliikmetel võimalik lasta suuremal määral erinevatest sõjaväerelvadest. Käsitulirelva kasutamine on lubatud üksnes määratud tingimuste ja ohutusnõuete järgmisel. Näiteks, käsitulirelva kasutamine eeldab lapsevanema või eestkostja kirjalikku nõusolekut, vahetu järelevalve olemasolu ja relva kasutajalt tutvumist ohutusnõuetega. Muudatus toetab ohutu relvakultuuri varajast kujunemist, võimaldades sealjuures noortel omandada relvade käsitsemisega seotud teadmisi ja oskusi kontrollitud ning juhendatud keskkonnas. Varajane kokkupuude aitab kujundada vastutustundlikku hoiakut, vähendab ekslikest arusaamadest tulenevaid riske ning tugevdab ohutuskäitumise põhimõtete järgimist. Lisaks toetab muudatus ka ajateenistusse suunduvaid noori mehi ja naisi, võimaldades neil varakult tutvuda relvadega, millega nad võivad ajateenistuses kokku puutuda.

Nii nagu on eelnevalt välja toodud, on muudatuse sihtrühmaks 16- ja 17-aastased noored, kes on kas Kaitseliidu noorliikmed (Kaitseliidu noorteorganisatsioonide ja Kaitseliidu noorliikmed) või gümnaasiumi ja kutsekeskhariduse riigikaitseõpetust läbivad õppurid. Muudatus ei laienda relva laenutamise õigust ning vastutus ei lähe relva kasutamisel üle noorele. Kavandatav muudatus lähtub Eesti läänepoolsete partnerriikide, sealhulgas Ühendkuningriik, Kanada, Šveits, Rootsi, Läti ja Leedu praktikast, kus alaealiste tulirelvade kasutamine on reguleeritud selgete tingimuste ja järelevalve kaudu. Lahendus soodustab ka laskespordi järjepidevat arengut, loob noortele võimaluse omandada relvaohutuse alaseid teadmisi varasemas etapis ning tugevdab sihtrühmas vastutustundlikku hoiakut ja kaitsetahet.

Teine muudatus käsitleb sõjaväerelva kandmist tõendavate dokumentide loetelu täiendamist. Kõnesolev täiendus ei loo iseseisvat õiguslikku alust sõjaväerelva kandmiseks, vaid tõendab juba antud relva kandmise õiguse olemasolu. Reservväelase tunnistuse lisamine võimaldab kaitseväeteenistuskohustust täitval reservväelasel tõendada sõjarelva kandmise õigust eelkõige õppekogunemise raames.

¹ Sõjaväerelvade, nende laskemoona ja lahingumoonna käitlemise ning üleandmise kord. – RT I, 24.08.2023, 2.

² Kaitseliidu relva, mida ei loeta sõjarelvaks relvaseaduse tähenduses, käitlemise ja kasutamise nõuded. – RT I, 29.08.2018, 12.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi kaitsetahte ja inimvarapoliitika osakonnajuhataja Markus Rosin (markus.rosin@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Kaitseministeeriumi õigusosakonna nõunik (oigusloome@kaitseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskiri toimetatakse keeleliselt pärast eelnõu kooskõlastusringi.

1.3 Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõul on järgmised eesmärgid:

- 1) laiendada 16–17-aastaste (kaasa arvatud) Kaitseväe noorliikmete ja riigikaitseõpetuses osalevate õpilaste õigust kasutada sõjaväerelvi;
- 2) täpsustada sõjaväerelva kasutamise tingimusi, sealhulgas ohutusnõudeid erinevate sõjaväerelvade kohta ja rakendada neid laskmistel;
- 3) täiendada sõjaväerelva kandmise õigust tõendavate dokumentide loetelu.

Eelnõu eesmärk on võimaldada vähemalt 16-aastastel Kaitseväe noorliikmetel ning riigikaitseõpetuses osalevatel õpilastel kasutada lisaks mittesõjaväerelvadele (tsiviilrelvad ja harjutusrelvad) ka sõjaväerelvi (käsitulirelvi). Praktikas osalevad riigikaitseõppes ka 17-aastased õpilased, kes soovivad riigikaitsealaagrites läbida samaväärse väljaõppe nagu nende 18-aastased klassikaaslased, sealjuures kasutades samu sõjaväerelvi. Arvestades õpilaste vanuselist koosseisu ning vajadust tagada kõigile osalejatele võrdsed võimalused, on põhjendatud vastava regulatsiooni laiendamine. Kontrollitud keskkonnas erinevate relvade kasutamine aitab varakult kujundada teadlikkust relvaohutusest ning arendada korrektset käsitsemisoskust. Muudatus loob tugeva aluse nii ajateenistuseks kui ka Kaitseväe noorliikmete edasiseks arenguks ja panuseks riigikaitse.

Võimalus kasutada kuni 9 mm kaliibriga käsitulirelvi avardab laskeharjutustel saavutatavaid väljundeid ning muudab treeningu ja harjutuste valiku mitmekesisemaks. Muudatus toetab noorte arengut ning suurendab nende eneseteostusvõimalusi, tehes seda kontrollitud ja ohutus keskkonnas. Kasutamine eeldab noore eestkostja kirjalikku nõusolekut. Kasutamisest on võimalik keelduda nii lapsevanemal kui ka noorel endal, seda mis tahes põhjusel. Muudatusega ei laiendata alates 16-aastastele noortele sõjaväerelvade laenutamise õigust. Kasutamine toimub vastava väljaõppe saanud instruktori vahetu järelevalve all ja kontrollitud laskepaikades. Sõjaväerelva kasutamise lubamine loob võimaluse noorel tutvuda ajateenistuse raames kasutatavate relvadega varasemalt, maandades seejuures pingeid, mis seonduvad ajateenistuse läbimisega.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimene paragrahv koosneb kuuest punktist. Viimase paragrahviga täiendatakse kaitseministri 13. veebruari 2017. aasta määrust nr 2 „Kaitseliidu relva, mida ei loeta sõjarelvaks relvaseaduse tähenduses, käitlemise ja kasutamise nõuded“.

Paragrahvi 1 punktidega 1 ja 2 sätestatakse reservväelase tunnistus ühe sõjaväerelva kandmise õigust tõendava dokumendina ning kehtestatakse selle tingimused. **Paragrahvi 1 punktiga 1** täiendatakse määruse nr 9 paragrahvi 27 lõiget 1 punktiga 6. Muudatusega täiendatakse sõjaväerelva kandmise õigust tõendavate dokumentide loetelu.

Sõjaväerelva ja laskemoona kandmine on relva ja laskemoona endaga kaasaskandmine väljaspool relvale ettenähtud hoiukohta. Relvakandmise all tuleb mõista iseseisvat relvakandmisõigust, millega kaasneb ka vastutus relva eest. Iga relvakandmist, näiteks relvalaost relvaruumi või relvaruumist autosse ja sealt väljaõppe (relvaõppe) asukohta, näiteks lasketiiru, ei peeta määruse nr 9 § 26 lõike 1 kohaseks relvakandmiseks. Sellisel juhul on tegemist kas relva edasitoimetamise või veoga. Oluline on märkida, et isikul tekib konkreetse relva kandmise õigus pärast seda, kui selle on talle kinnitanud asutuse juht või tema volitatud isik. Relvakandmisõigus kui õigus võib isikul tekkida seadusest, kui ta on täitnud kõik seadusega (nt RelvSis) sätestatud nõuded: tema tervis vastab seadusega sätestatud nõuetele, ei esine muid põhjuseid, miks talle ei saaks relvakandmisõigust anda, samuti on ta teinud relvatundmise ja relvast laskmise kontrolli³, kuid ta veel ei oma ega valda ühtegi relva.

Igaühel ei ole õigust sõjaväerelva kanda. Sõjaväerelva ja selle laskemoona kandmise õigus on üksnes hetkel kehtiva määruse nr 9 § 26 lõikes 2 nimetatud isikutel. Kaitseväelasel on õigus sõjaväerelva kanda teenistusülesande täitmise ajal. Kaitseväeteenistuse seaduse (edaspidi *KVTS*) § 3 lg 2 punkti 1 järgi jaguneb kaitseväeteenistus kaitseväeteenistuskohustuse täitmiseks. *KVTS* §-is 5 on täpsustatud kaitseväeteenistuskohustuse täitmist. *KVTS* § 5 lg-te 1 ja 3 järgi, on kaitseväeteenistuskohustuse täitmise üks osa reservteenistus. *KVTS* § 5 lg 3 järgi on reservväelane reservteenistuses olev isik. Reservteenistus on kaitseväekohustuse täitmine õppe- ja/või lisaõppekogunemisel või vabatahtlikul õppekogunemisel.⁴

Hetkel kehtiva määruse nr 9 § 27 sätestab sõjaväerelva kandmise õigust tõendavate dokumentide loetelu. Kavandatava muudatuse kohaselt tõendab sõjaväerelva kandmist reservväelase tunnistus, millel on märge relvakandmise õiguse kohta. Lisaks peab tunnistus olema väljastatud käesoleva määruse nr 9 § 27 lõike 1 punktis 4 nimetatud Kaitseväe juhataja käskkirja alusel sõjaväelisel väljaõppel osalemiseks. Tunnistuse olema alati ettenäidatav koos õppekogunemise kutsega, ainuüksi reservväelase tunnistuse omamine ei anna õigust sõjaväerelva kanda. Õppekogunemise kutse tõendab teenistuses olemist.

Reservväelastel on oluliselt suurenenud vajadus tõendada nii ennast, kui ka relva kandmise õigust erinevates situatsioonides, kus senine õigusraamistik ja dokumendid seda otseselt ei tõendaks. Lahendus on reservväelase tunnistus, kuhu on võimalik märkida isiku relvakandmisõigus. Praktikast saab tuua kaks peamist probleemkohta, mida oleks võimalik reservväelase tunnistusega ennetada. Esiteks üha enam käib reservväelaseid välismaal, kus kantakse ka relva ning on

³ Üldiselt tehakse relvaeksam (eriti laskmine) sellist liiki relvaga, mida isik hakkab kasutama (plaanib omale soetada või mis talle kinnitatakse töö- või teenistusülesannete või teenistuskohustuste täitmiseks).

⁴ Kaitseväeteenistuse seadus. – RT I, 03.02.2026, 17.

kokkupuuteid nii kohaliku kaitsevägega, liitlastega, kui ka kohaliku politseiga (nt võimalik idapiiri kaitseesse panustamine). Tunnistuse puudumine võib aga tähendada, et politsei võib isiku kinni pidada ebaseadusliku relvakandmise eest. Selleks on kohapeal tarvis kohest tõendit, mis vähendab võimalust vahetute arusaamatuste tekkimiseks. Reservväelase tunnistust saab isik kasutada tõendamaks oma kuulumist reservüksusesse ka välismaal. Teiseks oluliseks vajaduseks on väekaitse, kuna kavandatav lahendus loob täiendava võimaluse isiku tuvastamiseks julgeolekualale sisenemisel või seal tegutsemisel.

Paragrahvi 1 punktiga 2 täiendatakse paragrahvi 27 lõikega 4. Selle kohaselt peab reservväelase tunnistusel peab olema reservväelase foto, isikukood ja reservväelase tunnistuse kehtivuse aeg. Tunnistus taotletakse reservväelase sõjaaja üksuse ülema poolt personaliteenuste keskkonnas. Reservväelase andmete muutumise korral tuleb taotleda uus tunnistus. Tunnistuse mõõtmed ja muu kirjeldus koos väljastamise juhendiga kinnitatakse kaitseväge juhataja käskkirjaga. Tunnistus väljastatakse reservväelasele reservväelase sõjaaja üksuse kaudu ning see kehtib viis aastat.

Paragrahvi 1 punktiga 3 muudetakse määruse paragrahvi 30 lõike 2 sõnastust. Kaitseliidul on õigus laenutada Kaitseväge poolt kasutusse antud sõjaväerelvi üksnes Kaitseväge nõusolekul. Kaitseliit kasutab sõjaaja üksuste varustamisel kaitseväge poolt kasutusse antud sõjaväerelvi. Sõjaväelises väljaõppes on tekkinud Kaitseliidul vajadus laenutada liitlasüksustele kohapeal kaitseväge relvi, kuna relvadele kinnitavad matkeseadmed ei sobi liitlasüksuste relvadele. Antud juhul on Kaitseväel ebamõistlik korraldada relvade laenutamist Kaitseliidu väljaõppes, kuna Kaitseväge peab tooma relvad väljaõppe alale, korraldama liitlasüksustele väljastamise ja tagastamise, kui seda saaks teha kohapeal Kaitseliit. Kaitseväge relvade laenutamisel küsib Kaitseliit kirjaliku nõusoleku Kaitseväge peastaabi logistikaosakonnalt.

Paragrahvi 1 punktiga 4 asendatakse määruse nr 9 § 31 lõikes 2 sõna „sõjarelv“ sõnaga „sõjaväerelv“. Muudatus on seotud eelnimetatud eelnõu paragrahvi 1 punktiga 3 ning asjaoluga, et Kaitseliidu relvastuses on peale sõjarelvade ka teisi sõjaväerelvi, mida Kaitseliit laenutab.

Paragrahvi 1 punktiga 5 muudetakse määruse § 31 lõiget 4. Uue sõnastuse kohaselt võib alla 18-aastasele isikule, sealhulgas Kaitseliidu seaduse § 51 lõikes 1 nimetatud isikule, sõjarelva kasutada anda ainult käesoleva paragrahvi lõikes 4¹ nimetatud juhul. Kavandatav muudatus on seotud sõjarelvade kasutusõiguse laiendamisega, täpsemalt eelnõukohase lõikega 4¹.

Paragrahvi 1 punktiga 6 täiendatakse määruse paragrahvi 31 lõigetega 4¹ ja 4², mis sätestab kumulatiivsed tingimused, mille täitmise korral võib 16-aastane või vanem isik, aga mitte vanem kui 18-aastane, sõjarelva kasutada. Sõjarelva (teatud tingimustel) võib kasutada anda Kaitseliidu seaduses (edaspidi *KaLS*) §-is 25 nimetatud noorliikmele⁵ ning riigikaitseõpetuses osalevatele isikutele. Selliselt on hõlmatud ka *KaLS* § 9 lg 1 tähenduses Kaitseliidu noorteorganisatsioonide noorliikmed ja Kaitseliidu noorliikmed *KaLS* § 22 lg 3 tähenduses. Lõikega 4² sätestatakse nõue relva kasutada andmise eest vastutavale isikule, kellele jääb endiselt kehtima kohustus järgida samu nõudeid, mis kehtivad ka laenutamise korral. Vastutav isik on kohustatud järgima määrus nr 9 § 33 lõike 3 punktides 1–7 sätestatud nõudeid.

⁵ Kaitseliidu seaduse § 25 lg 1 sätestab, et noorliikmeks võivad olla 7–18-aastased Eesti kodanikud ja samaealised Eestis alaliselt elavad teised füüsilised isikud. Noorliige, kes ei ole Eesti kodanik, võib kuuluda vaid noorteorganisatsiooni koosseisu. – RT I, 03.02.2026, 10.

Kaitseliidu seadus sätestab aluse noorliikmele relva kasutamise võimaldamiseks. KaLS § 51 lõike 1 kohaselt võib 12-aastane või vanem noorliige (sh 17-aastane) Kaitseliidu relva kasutada tegevliikme vahetu järelevalve all vanema või eestkostja kirjalikul nõusolekul. Sama paragrahvi lõige 2 täpsustab, et noorliikmele ei või anda relva elukohas hoidmiseks ning seda ei võimaldata ka eelnõus kavandatud muudatusega. KaLS reguleerib tegevliikmete vahelist relvade (sh sõjarelvade) üleandmist teenistuskohustuse täitmisel või väljaspool seda (KaLS § 42 lg 7). Sealjuures on noorliikmetele seatud piirang, mille kohaselt Kaitseliidu relva ega laskemoona ei ole õigus anda noorliikmele, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (KaLS § 42 lg 7 viimane lause). Kõnesolev erisus on sätestatud KaLS §-is 51. Kaitseliidu relvade liigitamisel tuleb lähtuda KaLS § 42 lõigetest 9 ja 10, mille kohaselt eristatakse Kaitseliidu relva, mida loetakse sõjarelvaks ja mida ei loeta sõjarelvaks, nende käitlemise tingimusi ja korda. Nagu eelnevalt mainitud, on Kaitseliidu relv RelvS § 3 lg 1 p-i 1 ja lg 2 p-i 2 tähenduses ametirelv ehk sõjaväerelv. Sõjaväerelvade käitlemise nõuded ja tulenevad RelvS § 3 lg-s 6 sätestatud volitusnormist: „Sõjaväerelvade, nende laskemoona ning lahingumoonade käitlemise nõuded ja korra ning üleandmise korra kehtestab riigikaitse korraldamise valdkonna eest vastutav minister määrusega“. Kõnesolev määrus jaotab sõjaväerelvad kolmeks: sõjarelvad, mittesõjarelvad ja muud relvad (§ 2). Kavandatud muudatused puudutavad käsitulirelvade kui sõjarelvade ning sõjaväerelvade käitlemist.

Vanusepiirang

Kehtiva määruse nr 9 kohaselt on sõjarelvade kasutamine lubatud üksnes täisealistele. Seetõttu on sõjarelvade kasutamise võimalus välistatud Kaitseliitu vastu võetud 16–17-aastastel noorliikmetel ning Kaitseliidu noorteorganisatsioonide Noored Kotkad ja Kodutütred vähemalt 16-aastastel liikmetel. Nimetatud sihtrühma kuulub Eestis igal aastal ligikaudu 2000 noort.

Riigikaitse valdkonnaga tutvumine eristab Kaitseliidu noorteorganisatsioone muust huvitegevusest ning tutvumine eeldab ka teatud riigikaitsele elemendiga kõrvaltegevuste harrastamise võimaldamist. Isamaalises vaimus noorte füüsiliste ja vaimsete oskuste arendamine on ajaloolis-traditsiooniline osa Kaitseliidu noorteorganisatsioonide tegevusest. Laskespordi puhul on tegemist kehalist ja vaimset võimekust arendava tegevusega, mille juures võib eeldada Kaitseliidu noorteorganisatsiooni liikme suurenenud huvi. Noorte hinnangud laskeharjutustele on väga positiivsed. Hetkel on noore võimalus tegeleda spordiga pärsitud tulenevalt sõjarelvade kasutamise piirangust. Nimetatud piirang pärsib Kaitseliidu noorteorganisatsioonide liikme huvi tutvuda võimalikult varakult riigikaitsevaldkonnaga. Samuti mõjutab piirang noorliikme eneseteostust, eelkõige laskespordiga seonduvate tegevuste osas.

Määruse § 31 lõige 4 puudutab ka riikliku õppekava järgi riigikaitseõpetuse ainekursusel osalevaid õpilasi. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. aasta määruse nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ lisast 12 (edaspidi „Lisa 12“) ja haridus- ja teadusministri 8. aprilli 2025. aasta määruse nr 15 „Kutsekeskhariduse riiklik õppekava“ lisa 15 kohaselt, toimub laskeõpe riigikaitseõpetuse välilaagris pärast ohutusnõuete õppimist. Riigikaitseõpetuse õppeaine on jagatud kaheks kursuseks: teooria ja praktika. Teooriaõppe kohustuslik osa on 35 tundi ning õpe toimub tavapäraselt gümnaasiumi teisel õppeaastal (kursus peab toimuma 3 õppeaasta jooksul). Teooriaõppes osaleb iga aasta üle 10 000 õppuri, kellest 7 000 ei ole veel täisealiseks saanud (16-

ja 17-aastased). Teoriaõppele järgneb vabatahtlik praktiline osa ehk välilaager (osaleb üle 6 000 noore). Riigikaitseõpetuse raames toimunud laskeharjutusi hindab valdav enamus noortest laagri kõige põnevamaks osaks. Arvestades riigikaitseõpetuse tegevuskava ja eesmärgi, peaks laskeõpe hõlmama ka sõjarelvade kasutamist. Laskeõpet on võimalik läbi viia ka lasketiirus toimuva õppekäigu raames, mis toimub juba teooriaõppe ajal eraldi õppekäiguna.

Eestis on Kaitseliidu ja Kaitseliidu noorteorganisatsioonidesse ning isamaalistesse noorteorganisatsioonidesse mittekuuluvate noorte jaoks riigikaitseõpetus esimene kokkupuutekoht riigikaitsevaldkonnaga. Seega peaks laste võrdsuse huvides kehtima ühtne vanusepiirang ka sõjarelvade kasutamist puudutava õppe osas. Sealjuures peavad olema tagatud võrdsed võimalused teadmiste ja oskuste omandamiseks nii Kaitseliidu noorteorganisatsioonide alaealistele noorliikmetele kui ka mitteliikmetest alaealistele õpilastele. Seega on muudatuses põhjendatud vanusepiirang vähemalt 16 eluaastat.

Vajaduspõhisus

Paragrahvi 31 lõige 4¹ seab käsituli relva kasutamise eelduseks KaLS § 4 lõike 1 punktides 1 ja 6 nimetatud ülesande täitmise või riiklikus õppekavas ettenähtud riigikaitseõpetuse tegevuste teostamise vajaduse. Tulenevalt KaLS § 25 lõikest 6, kaasatakse Kaitseliidu noorliikmeid KaLS § 4 lõike 1 punktides 1 ja 6 sätestatud ülesande täitmisse. Nendeks on osalemine Eesti kodanike isamaaliste ja rahvuslike tunnete tugevdamisel, kaitsetahte säilitamisel ja kasvatamisel ning kehakultuuri ja spordi arendamisel ja väärtustamisel elanikkonna hulgas. Kavandatav muudatus võimaldab noorliikmetel tegeleda praegusest oluliselt suuremal määral laskesportiga ning seeläbi täita KaLS § 4 lõike 1 punktides 1 ja 6 sätestatud ülesannet.

Muudatus võimaldab Kaitseliidu noorliikmetel, piiranguid arvestades, kasutada sõjarelvi kehakultuuri ja spordi arendamisel ja väärtustamisel. Näiteks võimaldab muudatus osaleda võistlusmomendiga laskeharjutustel ning panna proovile oma täpsus kasutades erinevaid relvatüüpe. Seejuures peab olema tagatud laskepaiga ohutus ja kinni tuleb pidada kehtestatud ohutusreeglitest. Kaitsetahte kasvatamist toetab võimalus õppida relvaga seonduvaid ohutusreegleid, omandada relva kasutamisega seonduv distsipliin ja võimalus kogeda riigikaitse kasutatava vahendi kasutamist (seda piiratult, automaattulerežiimil laskmist sihtrühma seas läbi ei viida ja järgida tuleb ettenähtud piiranguid). Nii paraneb noore ettekujutus riigikaitse kasutatavatest erinevatest relvatüüpidest ja nendega seonduvatest riskidest. Näiteks tekib noorel võrdlusmoment täna kasutamiseks lubatud M-14 poolautomaatse vintpüssi ja riigikaitse kasutatava R-20-Rahe vahel. Nii mõistab noor erinevate vahendite kasutotstarvet riigikaitse. Kogemus loob arusaama relva kasutamisega seonduvate reeglite vajadusest.

Nõutav väljaõpe ja ohutusnõuete tundmine

Lisa 12 sätestab, et riigikaitseõpetuse kursuse vältel õpitakse tundma relva kandmise kultuuri ja relva kasutaja vastutust ning relva ja laskemoona ohutu käsitsemise põhimõtteid. Samuti õpitakse järgima relva ja laskemoonaga ümberkäimise ohutuseeskirju ja -nõudeid ning käituma lasketiirus turvaliselt laskemiskäskluste järgi. Gümnaasiumi lõpetamise järgselt asub noor (enamasti 19-aastased ja vanemad) ajateenistusse, kus teenistusrelvaks on R-20-RAHE (sõjarelv, mille kasutamine ei ole täna lubatud alaealistele). Võimalus riikliku õppekava osana enne ajateenistust

relvaga tutvuda ja kontrollitud tingimustel relva kasutada, leevendab võimalikke pingeid seoses ajateenistuse läbimisega.

Turvalisuskaalutlustel seab eelnõukohane § 31 lõige 4¹ käsitulirelva kasutamisele täiendavaid tingimusi. Esiteks, vanema või eestkostja kirjalik nõusolek ning teiseks, laskeinstruktori või asjakohast relvaluba omava täiskasvanu vahetu järelevalve ja juhendamine käsitulirelva kasutamise vältel.

Lapse vanema või eestkostja kirjalik nõusolek sõjarelva kasutamiseks tagab, et lisaks noore arvamusele ja huvidele, mis puudutab sõjarelvade kasutamist ja vastava õppe läbimist, on säilinud tema vanema või eestkostja roll hindamaks noorte iseärasusi ja paremaid huve, seejuures jätab muudatus vanemale või eestkostjale õiguse keelduda tema järelevalve all olevale alaealisele vastavate teadmiste andmisest ja õiguse teostada järelevalvet valitud tegevuse osas. Selliselt ei jää otsus teadmiste ja kogemuse omandamisest ning spordi harrastamisest ainult noore või tema instruktori kanda. Igakordselt säilib ka noore õigus mis tahes põhjusel laskemisest keeldumiseks.

Ohutuse tagamine

Kavandatud muudatuste kohaselt tuleb hinnata relva käsitlemise ohutust endale ja teistele.

Igasugune tulirelva käsitlemine vastava ohutusväljaõppe läbimiseta on ohtlik, sõltumata laskuri vanusest. Hetkel saavad Kaitseliidu noorteorganisatsioonide ja Kaitseliidu noorliikmed harrastada laskesporti ja osaleda laskevõistlustel kasutades selleks näiteks .22LR kaliibri sporttulirelva Walther KK300 või 7.62 mm kaliibriga poolautomaatset vintpüssi M-14.⁶ Iga laskur saab sellele eelnevalt ohutusväljaõppe. Sama hakkab kehtima ka sõjarelvadest laskmisel. Oluline on, et laskur, sõltumata vanusest, tunneks ohutustehnikat. Selleks, et tagada ohutus laskeharjutustel ja relva käsitlemisel, on Kaitseliit ja Kaitsevägi välja töötanud laskeharjutusi ja relva käsitlemist puudutavad ohutuseeskirjad.⁷ Hetkel kasutab Kaitseliit Kaitseväge juhataja 2. aprilli 2025 käskkirjaga nr 553 kehtestatud ohutuseeskirja.⁸ Relvakäsitlemise ja laskeharjutuse korraldamise ohutuseeskiri sätestab laskeharjutusega seotud termineid, laskeharjutuse korraldamise põhimõtteid, sõjaväerelva ja lahingumoonas käsitlemisega seotud ohutusnõudeid, laskeharjutuse korraldajate ja laskeharjutusel osalejate kohustusi ning ohuala ja laskekäsu koostamise põhimõtteid.⁹ Nii Kaitseliidus kui ka Kaitseväes peab iga laskur relva käsitledes tundma ohutustehnikat. Ükski relva käsitlev inimene ei tohi relva loata kasutada, jätta seda järelevalveta, suunata relva kellegi või millegi poole, mida ei soovita mõjutada.¹⁰ Kui ohutustehnika ei ole laskurile selgeks tehtud, kujutab endast ohtu igasugune tulirelv.

Tsiviilkäibes on Eestis relvalubade väljastamise kord üks Euroopa liberaalsemaid, kuid relvadega seotud õnnetuste poolest on Eesti Euroopas viimasel kohal.¹¹ Selline olukord on võimalik tänu heale relvaõppele ja ohutusreeglite tundmisele, mis Eestis käib koos iga relva igakordse kasutamisega. Ka tsiviillasketiirudes kulub põhiline aeg just ohutusreeglite selgitamisele ja nende

⁶ Kaitseministri 9. juuli 2018 määrus nr 9 „Sõjaväerelvade, nende laskemoona ja lahingumoonas käitlemise ning üleandmise kord“, RT I, 24.08.2023, 2, § 31 lg 4. – <https://www.riigiteataja.ee/akt/124082023002?leiaKehtiv>.

⁷ Relvakäsitlemise ja laskeharjutuse korraldamise ohutuseeskiri, OE 2.1, Kaitseväge peastaap väljaõppeosakond, Tallinn, 2025. – [20230202_KVPS_J7_OE_2.1.pdf](#).

⁸ Ohutuseeskiri on täitmiseks Kaitseväes ja Kaitseliidus, OE 2.1, 1. peatükk, punkt 3. – [20230202_KVPS_J7_OE_2.1.pdf](#).

⁹ Relvakäsitlemise ja laskeharjutuse korraldamise ohutuseeskiri, OE 2.1, 1 peatükk, punkt 1, Kaitseväge peastaap väljaõppeosakond, Tallinn, 2025. – [20230202_KVPS_J7_OE_2.1.pdf](#).

¹⁰ Keelatud tegevusi on veel, välja on toodud ainult mõned. Vt veel Relvakäsitlemise ja laskeharjutuse korraldamise ohutuseeskiri, OE 2.1, Kaitseväge peastaap väljaõppeosakond, Tallinn, 2025. – [20230202_KVPS_J7_OE_2.1.pdf](#).

¹¹ Vt [Gun crime capitals: Where's safest and most dangerous in the EU? | Euronews](#).

vajaduse teadvustamisele, olgugi et kogu laskmine toimub instruktori järelevalve all. Ohutusealane õpe on oluline osa nii relvaeksamikis valmistudes kui ka eespool nimetatud KL tegevuste läbiviimisel. Seetõttu on ulatuslik ohutusväljaõpe kriitilise tähtsusega ka Eesti üldise relvaohutuse tagamisel, kaalukam ohutusalane väljaõpe, sh hõlmates ka senisest enam sõjarelvi, tähendab otseselt ohutumast Eestist. Kokkupuude relvaga tähendab, et inimene mõistab, mis vahend on tema kätte usaldatud, nii väheneb risk õnnetusteks. Seejuures lasub ohutusväljaõppe läbiviijal tähtsaim roll algava laskuri õpetamisel, olgu see sportrelvast või mõnest muust käsitulirelvast.

Määrus võimaldab sihtrühmal laskeharjutuse sooritada kasutades sõjarelva, kuid seejuures peab lähtuma harjutuse korralduses täna kehtivast õigusruumist. Laskeharjutus tähendab laskjapoolset füüsilist ja vaimset pingutust, tagades seejuures ohutus, relva täpne suunamine sihtmärgile ja päästiku kontrollitud vabastamine. Laskeharjutus ei hõlma mistahes tulirelvaga liikumist ehk nn kata ja söösta stsenaariumit, laskmine toimub selleks ettenähtud lasketiirudes ja laskepaikades (RelvS § 86). Samuti ei ole laskeharjutuse igakordseks osaks automaatvalangu sooritamine. Laskmine toimub instruktori järelevalve all, seejuures tagab instruktori järelevalve nii laskja kui ka laskja vahetus läheduses viibivate isikute ohutuse, seda võimaldab instruktori paiknemine vahetult laskja relva juures. Ohutusreeglite eiramisele järgneb instruktori poolt laskeharjutuse peatamine või lõpetamine.

Alaealistele kasutamiseks antavad käsitulirelvad

RelvS kohaselt jagunevad relvad põhilise kasutusvaldkonna järgi ametirelvadeks ja tsiviilrelvadeks, ametirelvad omakorda teenistusrelvadeks ja sõjaväerelvadeks, mille käitlemise ning üleandmise korda reguleerib käesolev määrus. RelvS § 3 lõike 2 punkti 2 järgi on sõjaväerelvaks relv, mis on ette nähtud Kaitseministeeriumi valitsemisala asutustele teenistusülesannete või teenistuskohustuste täitmiseks. Lähtuvalt määruse nr 9 § 2 lõikest 1 jagunevad sõjaväerelvad sõjarelvadeks, mittesõjarelvadeks ja muudeks relvadeks. RelvS § 3 lõike 3 kohaselt on sõjarelv sõjalisel otstarbel kasutatav või sõjalisel otstarbel kasutamiseks konstrueeritud, valmistatud, määratud või kohandatud relv või relvasüsteemi üks oluline osa. Sõjarelva liigid on toodud RelvS § 83³ lõikes 1 ning selle kohaselt jaguneb sõjarelv käsitulirelvaks, raskerelvaks ja muuks relvaks, mis ei ole tulirelv. Sama paragrahvi lõikes 3 on toodud ka sõjarelvade liigitamise määrus¹², mille §-i 2 lõike 1 kohaselt on RelvS § 83³ lõike 1 punktis 1 nimetatud käsitulirelv kuni 20 mm kaliibriga tulirelv, mis ei ole püsivalt relvaalusele kinnitatud või mida inimene suudab kanda ja käsitseda ilma täiendava varustusega.

Kavandatud muudatus aga ei võimalda (eelnõu § 31 lõige 4¹ p 4) kasutada igat käsitulirelva, vaid piirdub kuni 9 mm kaliibriga käsitulirelvadega, mida on võimalik sealjuures ümber lülitada poolautomaatseks tulirelvaks.¹³ Piirdumine 9 mm kaliibriga tagab, et välistatud oleksid enamohtlikud relvad: granaadiheitjad, snaiprirelvad, kuulipildujad. Seega võimaldatakse määruse muutmiseiga kasutada näiteks R-20-RAHE automaati ja püstolit HK USP. Lisaks on välistatud kuulipildujate kasutamine.

Riigiressursi mõistlik kasutamine

¹² Sõjarelvade, relvasüsteemi, sõjarelva laskemoona ja lahingumoonaga ning nende osade, sealhulgas oluliste osade või komponentide täpsustav loetelu ja liigitus. – RT I, 04.06.2025, 8.

¹³ Nii hõlmab muudatus Kaitseväe relvalaos olevaid relvi: püstolid Glock, H&K USP ning automaatrelvad AK4, Galil ning R-20-RAHE.

Sõjarelvade kasutamise keeld tähendab, et täna on Kaitseliit sunnitud nii riigikaitseõpetuse kui ka KL noorteorganisatsioonide tegevuste läbiviimiseks hankima ka eraldi relvi. Need relvad võivad küll põhineda samal platvormil (nt R-20 puhul AR-15) ja kasutada sama moonu (kaliiber 5.56, või ka 7.62 kaliibriga moonu), kuid eemaldatud on automaattulerežiimil laskmise võimalus. Selliselt modifitseeritud relvade hankimine on ressursimahukas ning ei võimalda reaalsuses laskmisharjutusi läbi viia kogu sihtrühmal, kuna Kaitseliidu mittesõjarelvadest ei jagu kõigile laskmiseks. Relvad on ka osalt vananenud.

Kaitseliit hangib oma põhitegevuseks just sõjarelvi. Mittesõjarelva kasutus on reaalse sõjalise relvakonflikti olukorras piiratud. Laskmisharjutuste sooritamisel automaattulerežiimi praktilistel kaalutustel ei kasutata.

Muudatusega suureneb relvade arv, mida on võimalik sihtrühma laskeharjutuste läbiviimiseks kasutada. Kaitseliidu relvaload paiknevad üle-Eesti, kuid mittesõjarelvade olemasolu ja seisukord on eri piirkondades varieeruv. Täna kehtiv kord tähendab piltlikult, et linnapiirkonnast kaugemal korraldatav laskeharjutus noortele eeldab relvatransporti suurematest linnakeskustest. Relvatransport on relva eluiga oluliselt lühendav (ebasobivad tingimused, nt vibratsioon, mehhaanilised löögid). Muudatusega lihtsustub relvade liigutamise seonduv logistika ja pikeneb relvade eluiga, kuna harjutuste sooritamiseks on võimalik kasutada piirkonna relvalaos olevaid relvi. Nii saab sihtrühm kasutada ka tänapäevaseid ja levinumaid relvi.

Rahvusvaheline praktika

Eestiga sarnaselt tegutsevad ka läänepoolsetes partnerriikides, näiteks Ühendkuningriigis, Kanadas, Rootsis, Lätis ja Leedus, vabatahtlikud isamaalised noorteorganisatsioonid. Nendes riikides kannavad organisatsioonide liikmed riikide laigulisi vorme. Laskeharjutuste sooritamisel kasutatakse armee relvastuses olevaid relvi (mh ka automaattulerežiimil kasutatavaid relvi).

Ühendkuningriigis on mitmeid noorteorganisatsioone, mis on koondunud just armee egiidi alla. Üks populaarsemaid neist on Army Cadet Force,¹⁴ millel on üle 70 tuhande liikme. Organisatsiooni liikmeteks on tüdrukud ja poisid vanuses 12 kuni 18. Muu seiklusväljaõppe osaks on ka laskmine, mille puhul leiab organisatsioon, et just laskesport on eristav tegur võrreldes teiste noorteorganisatsioonidega. Läbi laskmise arendavad liikmed distsipliini, ohutusnõuete tundmist ja nende järgimise olulisust. Tegemist on ainulaadse võimalusega omandada täpsust nõudev oskus. Laskmine toimub alati pärast ohutusnõuete selgeks saamist ja instruktorite järelevalve all. Enne laskmist tehakse noorele selgeks relva ohutu käsitlemine, lasketiiru reeglid ja tähelepaneliku keskendumise olulisus selleks, et teha täpne lask. Ühendkuningriigi regulatsioonide¹⁵ järgi võivad vähemalt 14aastased kadetid oma tegevuste raames kasutada tulirelvi. Praktikas kasutatakse enamasti .22 kaliibriga relvi.

Kanadas tegutseb relvajõudude egiidi all mitmeid noorteorganisatsioone, kuhu saab kuuluda alates 12. eluaastast kuni 19. eluaastani (välja arvatud). Kokku on maa-, mere- ja õhuväe kadette Kanadas üle 60 tuhande.¹⁶ Kui kadetid on läbinud nõuetekohase ohutusalase väljaõppe ja relva käsitlemise koolituse ning tõendanud oma vastutustundlikkust, võivad nad hakata tegelema laskmisega. Kõik

¹⁴ Vt <https://armycadets.com/>.

¹⁵ 1968. aasta Firearms Act. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/27> - artiklid 11 ja 54. Ja erandid UK Home Office. Guide on firearms licensing law (accessible). <https://www.gov.uk/government/publications/firearms-law-guidance-to-the-police-2012/guide-on-firearms-licensing-law-accessible-version> - chapter-17-rifle-and-muzzle-loading-pistol-clubs-schools-and-cadet-corps.

¹⁶ Vt <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/cadets-junior-canadian-rangers/cadets/what-we-do.html>.

relvadega seonduv toimub vahetu järelevalve all (instruktorist asub laskur käe ulatuses). Kadetiorganisatsioonides muutub laskuri kasutatav vahend koos laskuri kasvava kogemusega, edasijõudnud laskurid saavad laskmiseks kasutada ka Kanada armee teenistusrelva C7A2 automaati (5.56 mm NATO).¹⁷ Kanada õigusaktid ei kehtesta relvade kasutamisel vanuselist alampiiri. Juhul kui alaealine on õigustatud isiku otsese ja vahetu järelevalve all võib noor kasutada mis tahes tulirelva. Kanada kriminaalseadustiku¹⁸ järgi on keelatud omada või kasutada piiratud tulirelvi, juhul kui puudub vastav luba, kuid vastava loa olemasolul on loa omaja vahetu järelevalve all igal isikul õigus kasutada mis tahes tulirelva.¹⁹

Šveitsis on kõrgelt arenenud laskesportikultuur, mille osaks on laskeõpe noortele – lasketiirudes ja -võistlustel on võimalik tulirelvast lasta juba 10-aastaselt. Üks suuremaid noortele suunatud laskmiskursuseid on Jungschützen,²⁰ kus osalemiseks peab noor olema 15-aastane. Kursusel osaleb iga-aastaselt ca 10 000 noort eesmärgiga valmistada ette noorte laskmisoskust eelseisvaks armeeteenistuseks. Osalus kursustel on noortele tasuta. Laskmiseks kasutatakse armee käsitulirelvi Sturmgewehr 57 ja 90 (7.62 mm NATO) ning püstoleid Glock 17 ja Sig P210 (9 mm).²¹

Rootsi Kodu Kaitse²² pakub väljaõpet ka noortele vanuses 15 kuni 20 aastat. Värbamine toimub enamasti 15-aastaselt. Noored läbivad esmase sõjalise väljaõppe, mis hõlmab positsiooni rajamise, esmaabi, füüsilise treeningu ja ka relvaõppe. Väljaõppes kasutatakse alates 17. eluaastast AK4 B punatäpp mudelit. Rootsi totaalkaitse põhimõttest tulenevalt on iga 16- kuni 70-aastase kodaniku kohustus kaitsta kodumaad. Rootsi relvaseadus²³ lubab üle 15-aastastele noortele laenutada relvi laskeharjutustel ja võistlustel kasutamiseks, seejuures on regulatsioon ühtne ka Kodu Kaitse alaealiste liikmete osas, kuid praktikas kasutatakse automaatrelvi alates 17. eluaastast. Komitee soovitude osas on riik leidnud²⁴, et tegemist ei ole värbamisega relvajõududesse, mis käiks protokolliregulatsiooni alla, vaid riigikaitseinformatiivse ja huvi tekitava tegevusega.

Jaunsardze²⁵ on Lätis tegutsev vabatahtlik isamaaline noorteorganisatsioon, kuhu kuulub 7000 liiget vanusevahemikus 10 kuni 21 aastat. Sarnaselt Eestile kuulub organisatsioon Läti Kaitseliidu alla. Tegemist on Läti suurima noorteorganisatsiooniga. Nende väljaõppe osaks on relvaga maastikul liikumine ja laskeharjutuste sooritamisel kasutatakse Jaunsardze laos olevaid relvi. Läti relvaseaduse²⁶ artikkel 71 reguleerib laskeharjutustel ja laskesporti võistlustel osalemist, paragrahv 6 võimaldab võistlustel ja harjutustel B ja C kategooria tulirelvi kasutada alates 16. eluaastast. Artikkel 5(3) ja 5(5) avavad B ja C kategooria relvi: seejuures ei ole Lätis lubatud

¹⁷ Vt <https://cameronscadets.ca/join-army-cadets>. „Do I get to shoot guns?“.

¹⁸ Vt Government of Canada. Criminal Code. Section 91. §§-id 1 ja 4.

¹⁹ Vt Royal Canadian Mounted Police. Minors. Using firearms without a Minor’s Licence.

²⁰ Vt <https://www.sgwb.ch/jungschützen>.

²¹ Vt Bundesrecht. Verordnung über das Schiesswesen ausser Dienst.

<https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2003/754/de>, art-d 4, 10, 15.

²² Vt <https://www.forsvarsmakten.se/en/about/organisation/home-guard/>.

²³ Rootsi relvaseadus (Vapenlag 1996:67). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/vapenlag-199667_sfs-1996-67/. Section 3, § 3.

²⁴ Sweden’s fifth periodic report to the UN Committee on the Rights of the Child, on the implementation of the Convention on the Rights of the Child 2007–2012. – [swedens-fifth-periodic-report-to-the-un-committee-on-the-rights-of-the-child-on-the-implementation-of-the-convention-on-the-rights-of-the-child-2007-2012-s2012.008](https://www.unhcr.org/refugees/pdf/swedens-fifth-periodic-report-to-the-un-committee-on-the-rights-of-the-child-on-the-implementation-of-the-convention-on-the-rights-of-the-child-2007-2012-s2012.008), p 386 ja p 387. Vt ka 2021. aasta kombineeritud kuues ja seitsmes raport. – [sixth-and-seventh-periodic-crc-reports-of-sweden.pdf](https://www.unhcr.org/refugees/pdf/sixth-and-seventh-periodic-crc-reports-of-sweden.pdf). K 33: „The youth operations carried out by the voluntary defence organisations are not subject to the protocol’s questions, since they aim to inform about and generate interest in total defence“.

²⁵ Vt <https://www.jc.gov.lv/en/about-us>.

²⁶ Legal Acts of the Republic of Latvia. Law on the Handling of Weapons. – <https://likumi.lv/ta/en/en/id/305818>.

kasutada automaattulerežiimil relvi, kuid poolautomaatsed käsitulirelvad on lubatud. Komitee soovitude osas on riik leidnud,²⁷ et laskmine noorteorganisatsioonis on osa organisatsiooni sporditegevustest.

Leedus tegutsev Lietuvos šaulių sąjunga²⁸ on 17 000 liikmega üleriigiline organisatsioon, mille ülesanne on osaleda rünnaku korral kaitsetegevuses. Oluline roll on ka noorte vanuses 11 kuni 18 harimisel.²⁹ Läbitakse ka ulatuslik relvaõpe. Leedu relvaseaduse³⁰ jaotus on sarnane Läti relvaseadusega. Artikkel 13(3) ja artikkel 3 koosmõjus võivad spordiks kasutada 16–17-aastased relvi, mis on B ja C kategoorias: lubatud ei ole automaattulerežiimil relvad, kuid poolautomaatsed käsitulirelvad on kontrollitud tingimustel ja vanemliku nõusoleku olemasolu korral kasutamiseks lubatud.

Paragrahvi 2 muudetakse kaitseministri 13. veebruari 2017. aasta määrust nr 2 „Kaitseliidu relva, mida ei loeta sõjarelvaks relvaseaduse tähenduses, käitlemise ja kasutamise nõuded“, täpsemalt kõnesoleva määruse §-i 22. Kavandatud muudatuse kohaselt on võimalik riigikaitseõpetust korraldavale üldhariduskoolile riiklikus õppekavas ettenähtud tegevuste ajaks laenutada ka sellist Kaitseliidu relva, mida ei loeta sõjarelvaks RelvS-i tähenduses. Eelkõige hõlmab see mittesõjarelvi ehk tulirelvi, mis ei ole sõjarelvad³¹, mida saab kasutada õppetöös ja sportimisel. Kavandatud muudatuse kohaselt oleks võimalik laenutada ka riigikaitseõpetuse raames üldhariduskoolile näiteks sportrelvi.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta üle ega rakendata Euroopa Liidu õigust. Eelnõul ei ole vahetut puutumust Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõjud

5.1. Sõjarelva kasutamisega seotud vanuse langetamine

Sihtrühm: vähemalt 16-aastased Kaitseliidu noorliikmed, Kaitseliidu noorteorganisatsioonidesse kuuluvad noorliikmed ja riikliku õppekava järgi riigikaitseõpetust läbivad õpilased ning nende juhendajad, st riigikaitseõpetuse õpetajad. Kokku iga kalendriaasta kohta üle 9 000 inimese.

Mõju valdkond: sotsiaalne, mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele. Mõju majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule on vähene.

5.1.1 Sotsiaalne mõju

Kavandatav muudatus võimaldab vähemalt 16-aastastel noortel tegeleda laskespordiga praegusest ulatuslikumal määral. Kuni 9 mm kaliibriga käsitulirelvade kasutusele andmine mitmekesistab laskespordiga saavutatavaid väljundeid ja tutvustab noortele, kuidas turvaliselt kasutada sõjarelva liigitusse kuuluvaid käsitulirelvi.

RelvS võimaldab alates 12-aastaselt isikul kasutada sporditulirelva lasketiirus või laskepaigas laskeinstruktoriga või relvaluba omava lapsevanema vahetu järelevalve all.³² Sealjuures on lubatud

²⁷ Vt Committee on the Rights of the Child Seventy-first session Summary record of the 2062nd (Chamber A) meeting, p-d 44 kuni 53.

²⁸ Vt <https://www.sauliusajunga.lt/>. Leedu Relvavendade Ühing.

²⁹ Vt <https://www.sauliusajunga.lt/sauliai/jaunieji-sauliai-kggvj>.

³⁰ Leedu relvaseadus, [IX-705 Lietuvos Respublikos ginkly ir šaudmenų kontrolės įstatymas](#)

³¹ Sõjaväerelvade, nende laskemoona ja lahingumoona käitlemise ning üleandmise kord, § 2 lg 1. – RT I, 24.08.2023, 2.

³² RelvS § 86 lg 8. – <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122024003?leiaKehtiv>.

ka relvaluba omaval lapsevanemal ise last laskma õpetada. Seda arvestades, ei ole põhjendatud ulatuslik piirang, mis hõlmab piiratud sõjarelvadest laskmist juhul, kui kasutamise õigust laiendatakse vähemalt 16-aastastele noortele riigikaitseõpetuse ja Kaitseliidu tegevuse raames ning seejuures on tagatud laskepaiga nõuetele vastavus, vanemliku nõusoleku olemasolu, nõutud ohutusväljaõpe ja laskmise ajal instruktori vahetu järelevalve.

Muudatus võimaldab riigikaitseõpetuse ja ka Kaitseliidu tegevuse raames senisest enam tutvustada noorele laskesporti. Kaitseliidu noorteorganisatsioonide roll on toetada noorte füüsilist ja vaimset arengut, pakkudes neile parimaid eneseteostusvõimalusi, sealjuures edendada isamaalist vaimu. Enesetoetus hõlmab endas ka vabatahtlikku spordiga tegelemist ja selle soodustamist, noorteorganisatsioonide roll on toetada noori valikute tegemisel. Spordiga tegelemine (ka laskesportiga) parandab noorte liikumisharjumusi, tagades, et vanemas eas on inimene tervem ja teadlikum spordi olulisusest täisväärtusliku elu osana. Selliselt omab muudatus positiivset mõju ka Eesti inimeste tervisele. Kujuneb laskesportlase elukaar, mille osaks on kasutatava vahendi ajas progresseerumine. Kogemuse kasvades on loomulik, et sportlase kasutatav vahend muutub nõudlikumaks ja sportlane ise täpsemaks ja distsiplineeritumaks.

Kuigi kavandatava muudatuse peamine kaalutlus on laskespordi areng ja Kaitseliidu noorliikmete ja riigikaitseõpetuse õpilaste võrdne võimalus eneseteostuseks, siis omab määruse muudatus tähendust ka kaitsetahte suurendamises. Kavandatav muudatus aitab teostada KaLS § 25 lõikes 6 nimetatud ülesandeid, sh kaitsetahte säilitamise ja kasvatamise toetamist ning spordi arendamist ja väärtustamist. Eesti inimese kaitsetahte kujundamine ei toimu ühe aastaga ajateenistuses. Isamaalise kasvatuse ja riigi väärtustamisel, on oluline roll pideval protsessil. Kuulumine Kaitseliidu noorteorganisatsiooni näitab noore erilist huvi sellise kasvatuse ja teadmiste vastu. Seejuures on oluline, et noortele antav teadmine ja oskuste pagas on võimalikult terviklik, et selle pinnalt paremini teadvustada iga Eesti kodaniku rolli riigikaitstes ning huviga seonduvaid lisavõimalusi eneseteostuseks (nt laskesportiga tegelemine või tulevane teenistus kaitsejõududes). Varasem ja ulatuslikum kokkupuude riigikaitse valdkonnaga kujundab noorte hoiakuid ja kajastub otseselt noore inimese mõttelaadis, mis puudutavad Eestis elamise väärtustamist ja valmisolekut anda oma panus Eesti riigikaitsetesse. Muudatus annab võimaluse senisest varem anda edasi noortele algteadmised laskeõppes- ja loob spordi harrastamise võimaluse. Nii on noor teadlikum ja paremini ettevalmistatud ajateenistuse läbimiseks või osalemiseks Kaitseliidu tegevuses.

Arvestades Eesti julgeolekuolukorda 2022. aastal hoogustunud Vene Föderatsiooni Ukraina vastase agressioonisõja valguses, peab Eesti tegema samme, mis toetavad riigikaitsete järelkasvu igakülgset arengut. Varaselt saadud terviklik pilt riigikaitstes kasutatavast varustusest ja võimalused varustust kasutada, loob eelduse tagada Eesti julgeolek tuginedes hästi ettevalmistatud ja motiveeritud inimvarale. Tugev riigikaitse inimvara heidutab ka võimalikku Eesti vastast agressiooni, aidates ära hoida reaalse relvakonflikti puhkemise. Varasem terviklik kogemus loob eelduse, et täisealisena läbib isik ajateenistuse tulenevalt oma heast ettevalmistusest, olles seejuures ülemale toetuseks ja kaasvõitlejatele eeskujuks, mis omakorda tagab Eesti julgeoleku.

Noorte tervis

Laskeharjutus sooritatakse selliselt, et tagatud on noorte tervis. Kaitseliidu noorteorganisatsioonides toimub laskeharjutuse sooritamine selliselt, et laskmisele eelnev ei ole noort liialt koormav. Noorel võimaldatakse laskeharjutus sooritada puhanult, seejuures arvestatakse eelnevaid unetunde ja laskeharjutuse kellaaega. Kuna tegevus Kaitseliidu noorteorganisatsioonides toimub instruktorete vahetu järelevalve all, hindavad nad ka noore vaimset seisundit, selle ebapiisavuse korral laskmisharjutusi ei sooritata. Seejuures hinnatakse iga ürituse puhul noorte vajadusi, eelkõige vajadust kaasata noore osalemise korral ka erispetsialisti

tugi. Kui noore vajadusega ei saa üritusel arvestada, teavitatakse sellest lapsevanemat ja noor üritusest osa võtta ei saa. Noorel on võimalik anda märku oma soovist harjutusest mitte osa võtta. Riigikaitseõpetuse ainekursus on vabatahtlik. Juhul kui noor ei soovi laskeharjutust kas õppekäigu või välilaagri ajal sooritada, saab noor sellest märku anda ja praktilist harjutust ei sooritata. Laskeharjutus sooritatakse selleks ettenähtud lasketiirus või laskepaigas instruktori vahetu järelevalve all ja vanemliku nõusoleku olemasolu korral. Vahetu järelevalve tähendab instruktori viibimist laskuri kõrval ja võimet koheselt reageerida.

5.1.2 Mõju riigi julgeolekule, välissuhetele ning rahvusvahelise õiguse analüüs

Muudatuse lubatavusega seonduvad õigusaktid on ÜRO lapse õiguste konventsioon (edaspidi *LapseÕiK*)³³, laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitlev LapseÕiK-i fakultatiivprotokoll³⁴, 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta³⁵ (edaspidi *GC I*), Kaitseliidu seadus³⁶ (edaspidi *KaLS*) ning relvaseadus³⁷ (edaspidi *RelvS*). Järgnevas rahvusvahelise õiguse analüüsis hinnatakse kahte esimest.

LapseÕiK-i art 38 p 2 sätestab: „*Osalisriigid võtavad kõik võimalikud meetmed, et vältida alla 15aastaste laste otsesest osavõttu sõjategevusest.*“ Kuna LapseÕiK ega Eesti riigisisene õigus ei defineeri täpselt mõistet „vahetu osavõtt sõjategevusest“, tuleb lähtuda Genfi konventsioonide esimesest lisaprotokollist³⁸ ning selle kommentaaridest, kus vahetu osalemine on sõjategevus, mille kavatsus, tegevuse olemuse või eesmärgi poolest, on põhjustada tegelikku kahju vaenlase relvajõudude personalile või varustusele. Kommentaarides nenditakse, et „vahetu osalemine sõjategevuses“ vihjab otsesele põhjuslikule seosele tegevuse ja vaenlasele tekitatud kahju vahel tegevuse toimumise ajal ja kohas.³⁹

Kokkuvõtlikult sätestavad esimese lisaprotokolli kommentaarid neli kumulatiivset tingimust, mida tuleb lahinguväljal täita, et tegemist oleks vahetu osalemisega sõjategevuses (*direct participation in hostilities*):

- a) allumine „konfliktiosalisele“, mis esindab kollektiivset üksust, mis on vähemalt osaliselt rahvusvahelise õiguse subjekt;
- b) sõjalise iseloomuga organisatsioon;
- c) vastutav juhtkond, mis teostab organisatsiooni liikmete üle tõhusat kontrolli;
- d) relvastatud konfliktides kohaldatavate rahvusvahelise õiguse normide austamine.⁴⁰

³³ Lapse õiguste konventsioon. – RT II 1996, 16, 56.

³⁴ Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitlev lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokoll. – RT II, 08.01.2014, 2.

³⁵ 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta. – RT II 1999, 21, 121.

³⁶ Kaitseliidu seadus. – RT I, 03.02.2026, 10.

³⁷ Relvaseadus. – RT I, 12.12.2024, 4.

³⁸ 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta, artikkel 77. – RT II 1999, 21, 121.

³⁹ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), article 43, p 1679, 8 June 1977. – [IHL Treaties - Additional Protocol \(I\) to the Geneva Conventions, 1977 - Commentary of 1987 Article | Article 43 - Armed forces | Article 43](#)

⁴⁰ *Ibid*, art 43, p 1681. - [IHL Treaties - Additional Protocol \(I\) to the Geneva Conventions, 1977 - Commentary of 1987 Article | Article 43 - Armed forces | Article 43](#).

Sõjarelva kasutamine Kaitseliidu noorliikme⁴¹ või riigikaitsealaagris osalevate õpilaste poolt vastava järelevalve all ei vasta Genfi konventsioonide I lisaprotokolli kommentaarides defineeritavale „vahetu osavõtule sõjategevusest“. Esimese lisaprotokolli kommentaarid nendivad, et tahe oli selgelt hoida alla 15-aastased lapsed relvastatud konfliktist eemal ning seetõttu ei tohiks neilt ka kaudset osalemist nõuda. Kaudne osalemine on kommentaaride hinnangul näiteks sõjalise teabe kogumine ja edastamine ning relvade ja laskemoona transportimine.⁴² Kaitseliidu noorliikmete hoidumine sellistest tegevustest on tagatud KaLS § 25 lõikega 6. Eelnimetatud sätte kohaselt noorliiget ei või kaasata KaLS § 4 lõike 1 punktides 2, 4, 7 ja 8 sätestatud Kaitseliidu ülesannete, lõikes 2 nimetatud korrakaitseorgani ülesannete ja lõikes 3¹ nimetatud Kaitseväge ülesannete täitmisel.

Lisaks on oluline, et sõjarelva kasutamise õiguse saavad muutmisel nii vähemalt 16-aastased õpilased kui ka Kaitseliidu noorliikmed.⁴³ Kaitseliidu tegevliige on 18-aastane Eesti kodanik⁴⁴, erandlikult 16-aastase noorliikme õigus kuuluda Malevasse, Naiskodukaitse ja küberkaitseüksusesse (KaLS § 22 lg 3). Noored Kotkad ja Kodutütred on aga eraldi põhikirjade järgi tegutsevad Kaitseliidu noorteorganisatsioonid⁴⁵, mille eesmärk on isamaalises vaimus kasvatada noori vaimselt ja kehaliselt terveiks Eesti kodanikeks. Planeeritud muudatus puudutab Kaitseliidu noorliikmete ehk Kaitseliidu struktuuriüksuste malevad, Naiskodukaitse, küberkaitseüksus, Noored Kotkad ja Kodutütred üle 16-aastaseid liikmeid. Muudatusega antakse õigus Kaitseliidu struktuuriüksuste alaealistele liikmetele tegeleda senisest ulatuslikumalt spordiga ja toetatakse noorte kaitsetahte kasvatamist. Noored Kotkad ja Kodutütred ei tegele sõjalise väljaõppe andmisega, vaid arendavad oma liikmete kehalisi ja füüsilisi võimeid isamaalises vaimus. Riigikaitseõpetuse ainekursus ei erine ka põhimõtteliselt teadmise ja oskuse edasiandmise poolest, mille tulemina kasvab noorte teadvustus uutest ja täiendavatest võimalustest ennast teostada – laste osalus sõjategevusest on õiguslikult ja KL struktuuri korraldust arvestades välistatud. Järelikult ei piira LapseÕiK-i art 38 p 2 kavandatava muudatuse tegemist.

LapseÕiK-i art 38 p 3 sätestab: „*Osalisriigid hoiduvad oma relvajõududesse värbamast alla 15aastaseid isikuid. [---]*“ Seejuures deklareeris Eesti Vabariik laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seadusega, et vanuse alampiir isikute vabatahtlikul värbamisel riiklikesse relvajõududesse on 18 eluaastat.⁴⁶ Kaitseliidu noorliikmed ei ole LapseÕiK-i art 38 tähenduses samastatavad riiklike relvajõudude liikmetega. Kaitseministeerium on varasemalt selgitanud, et arvestades eeltoodud noorteorganisatsioonide tegevuse eesmärke, traditsioone ja nende tegevuse piiratud Kaitseliidu sõjaväelisest tegevusest, ei saa kohaldada LapseÕiK-i artiklis 38 ja selle fakultatiivprotokolli artikli 3 lõikes 1 toodud vanusepiiranguid Kaitseliidu noorliikmetele. Seda kinnitab ka lapse õiguste komitee 2017. aasta lõpparuanne, mis vaatamata mõnede murekohtadele, aktsepteerib Kaitseliidu noorteorganisatsioonide vanusepiiranguid. Järelikult ei ole Kaitseliidu noorliikmete tegevus, sh

⁴¹ Kaitseliidu seadus, § 25. – RT I, 03.02.2026, 10.

⁴² *Ibid*, art 43, p 3187. – [IHL Treaties - Additional Protocol \(I\) to the Geneva Conventions, 1977 - Commentary of 1987 Article | Article 43 - Armed forces | Article 43.](#)

⁴³ KaLS § 25 lg 1, § 22 lg 3 - § 9 lg 1 struktuuriüksustes.

⁴⁴ KaLS § 24 lg 1.

⁴⁵ KaLS § 9 lg 1.

⁴⁶ Laste kaasamist relvakonfliktidesse käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli ratifitseerimise seadus § 2.

määruse muudatusega kavandatav sõjarelvade piiratud kasutamine alates 16. eluaastast, käsitletav relvajõudude tegevusena, mis oleks vastuolus rahvusvahelise õigusega.

LapseÕiK-i artikli 38 eesmärk, nagu ka selle fakultatiivprotokolli art 3, Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma Statuudi art 8⁴⁷ ja Genfi Konventsioonide esimese lisaprotokolli art 77 puhul, on piirata lapssõdurlust. Kaitseliidu noorliikmed, keda kõnesolev määruse muudatus peamiselt puudutab, ei ole nende KaLS-iga reguleeritud tegevusaladest lähtudes kuidagi seostatavad lapssõdurlusega. Sama kehtib riigikaitseõpetust läbivate õpilaste kohta. KaLS § 25 lõike 6 kohaselt võtavad noorliikmed osa alljärgnevatest Kaitseliidu ülesannete täitmisest:

- Eesti kodanikes isamaaliste ja rahvuslike tunnete tugevdamine, kaitsetahte säilitamise ja kasvatamise toetamine;
- Eesti elanike turvalisuse suurendamises ja tagamises osalemine;
- muu väljaõppe ja koolituse korraldamine;
- elanikkonna hulgas kehakultuuri ja spordi arendamine ja väärtustamine.

Sealjuures oma tegevuste täitmisel kannavad KL noorteorganisatsioonide liikmed ka KL tegevliikmest erinevat vormiriidetust, mis eristab nende organisatsioonilist kuuluvust.

KaLS § 25 lõige 6 välistab noorliikmete kaasamise KaLS § 4 lõikes 3¹ nimetatud tegevustesse:

- riigi sõjaline kaitsmine ja osalemine kollektiivses enesekaitstes;
- valmistumine riigi sõjaliseks kaitseks ja osalemiseks kollektiivses enesekaitstes;
- osalemine rahvusvahelises sõjalises koostöös.

Seega on Kaitseliidu noorliikmete kasutamine lapssõduritena täiesti välistatud ning vastupidist praktikat Eestis ei ole.

ÜRO lapse õiguste komitee käsitles 2017. aasta lõpparuandes Eesti regulatsiooni alaealiste poolt tulirelvade kasutamise osas. Komitee rõhutas vajadust keelustada laste poolt relvade kasutamise võimalus, sh Kaitseliidus. Konventsiooni ja fakultatiivprotokollide tõlgendamine ning riikidele soovitude andmine on komitee pädevuses ning riigil on kohustus teha protokolli rakendamisel koostööd ja vältida protokolliga vastuolus olevaid toiminguid (fakultatiivprotokolli art 7). Arvestades aga, et konventsioonist ega fakultatiivprotokollist ei tulene alla 18-aastaste sõjarelvade kasutamise keeldu, ei ole kavandatav määruse muudatus vastuolus ka fakultatiivprotokolli artikliga 7. Komitee soovitus ei ole õiguslikult siduvad ning kõnealuse ennetussuunise järgimine või järgimata jätmine on riigi põhimõttelist laadi poliitiline valik.

Eestiga sarnaseid soovitusi on ÜRO lapse õiguste komiteelt saanud muuhulgas Läti, Rootsi ja Suurbritannia, kes on kõik lisaks Lapse õiguste konventsioonile ka Genfi konventsioonidega ühinenud. Neis riikides, nagu Eestiski, tegutsevad vabatahtlikud riigikaitsealised noorteorganisatsioonid, mille liikmeteks saavad olla alaealised, sh alla 15-aastased isikud. Lapse õiguste komitee on adresseerinud oma murekohti ka nendele riikidele. Sarnane tegevus ei saa olla ainsaks aluseks, miks Eestis lubada alla 18-aastastele sõjarelvade kasutamist, kuid nende riikide praktika toetab seisukohta, et selline tegevus ei ole vastuolus rahvusvahelise õigusega, vaid esineb osaline vastuolu üksnes komitee soovitustega.

Ükski eelpool nimetatud rahvusvahelistest õigusaktidest ei keela, olenemata sõja- või rahuajast, õpetada lastele lapsevanema või eestkostja nõusoleku korral sõjarelvade kasutamist ja instruktoriga järelevalve all neid oskusi proovile panna ning seeläbi edendada alaealise võimalusi oma füüsilise ja vaimse tervise eest hoolitseda. Sõjarelv ükski ei tee isikust sõdurit, sõjarelv on vaid üks sõduri

⁴⁷ Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma Statuut artikkel 8(2)(b)(xxvi) ja (e)(vii).

vahend, täpselt samamoodi on sõduri vahend ka rootordroon, mille kasutamise õppimine on Eestis kujunenud üldhariduskoolide ja huvihariduse oluliseks osaks. Noorele drooniõpetuse läbiviimine ei erine sõjalisest väljaõppest kasutatava vahendi poolest, vaid selle kasutusviisi poolest. Ehk juhul kui drooniõppe raames harjutatakse nt päästikmehhanismiga kummipalli vabastamist ja selle sihtimist korvpalli rõngasse, ei ole tegemist sõjalise väljaõppega. Sõduri väljaõpe drooniga hõlmab vaenlase suunas lõhkekeha lennutamist ja vaenlase hävitamist. Sama on ülekantav ka sõjarelvale. Relva kasutamine laskeõppes märgi tabamiseks ei ole võrreldav täismahulise sõduri väljaõppega, mille osaks on ka relvaga automaatvalangute harjutamine, maastikul liikumine ja manööverdamine.

Riigikaitseõpetuse edendamine

Kavandataval muudatusel on otsene mõju riigikaitseõpetuse õppeaine läbiviimisele.

Riigikaitseõpetuse sisu määrava Lisa 12 kohaselt harjutatakse riigikaitseõpetuse välilaagris tsiviilrelva või mittesõjarelva käsitlemist. Toetamiseks Lisas 12 nimetatud õppe- ja kasvatusesmärkide saavutamist, peaks relvaõpe hõlmama ka sõjarelvade, kavandatava muudatuse kohaselt kuni 9 mm kaliibriga tulirelvade, kasutamist. Täienduse tegemine tagab õppeaine sisu kirjelduse ühtivuse riigikaitseõpetuse välilaagrite praktikaga.

Arvestades, et alla 18-aastastele õpilastele võimaldatakse riigikaitseõpetuse õppimist, peaks neil õpiesmärkide saavutamiseks olema võimalus osaleda kõigis õppeaine elementides, sh teooria osas omandatud teadmiste välilaagris proovile panemine, mis hõlmab ka sõjarelva kasutamise väljaõpet ning vanema nõusoleku korral instruktori järelevalve all laskeharjutuste sooritamist. Kavandatav muudatus tagab sama haridustaseme ja väljaõppega õpilaste võrdse kohtlemise riigikaitseõpetuse välilaagris. 17-aastaselt õpilasele tagatakse võrdne võimalus ja õigus kasutada sõjarelva nagu tema 18-aastaselt klassikaaslasel. Muudatus lihtsustab riigikaitseõpetuse välilaagri korraldust.

5.2. Reservväelase tunnistus

Sihtrühm: reservväelased, Kaitseministeeriumi ja selle valitsemisala asutused.

Mõju valdkond: Majanduslik mõju ja mõju riigikaitsele. Muudatusel ei ole mõju kohaliku omavalitsusele ega looduskeskkonnale.

Kavandatud muudatusel on positiivne mõju eelkõige reservväelaste, kes osalevad õppekogunemistel. Hetkel puudub reservväelastel dokument, millega tõendada oma kuulumist reservüksusesse. Peale relvakandmise tõendamise aspekti, toob reservväelaste tunnistus kaasa ka olulise panuse riigikaitsele panustajate toetamiseks. Näiteks pakkudes sealjuures erinevaid soodustusi ettevõtjate poolt. Kaitseväeteenistuse veebis ja KRA kodulehel on välja toodud erinevad sooduspakkumised riigikaitsejatele. Pakkumisi saab kasutada partnerite e-poodides sooduskoodi sisestamisel või füüsilises ostukohas reservväelase (riigikaitsejaga) tõendi esitamisel. E-poodides on võimalik pakkuda reservväelastele soodustusi läbi sooduskoodi, mis on nähtav ainult kinnises kaitseväeteenistuse veebis.

Kaitseministeeriumi valitsemisalale toob muudatus kaasa majandusliku mõju, mis puudutab füüsiliste reservväelaste tunnistuste tellimisega seotud kulusid. Reservväelase tunnistuse loomisega seonduv ühekordne kulu 1227,60 eurot (kaardiprinteri soetamine) ning püsikulu aastas ligikaudu 500 eurot ca 1000 kaardi trükkimisel (kaardid ja trükilint). Kulu on planeeritud, mõju eelarvele puudub.

6. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõuga kaasnevad kulud seoses reservväelase tunnistusega on planeeritud Kaitseministeeriumi eelarvest. Muid eelnõuga seotud kulusid, tulusid ega lisategevusi eelnõuga ei kaasne.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Välisministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Siseministeeriumile ja Haridus- ja Teadusministeeriumile. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks Lastevanemate Liidule, Kaitseressursside Ametile, Kaitseliidule ja Kaitsevæele.